

Värdegrund 2016

Kvalitetsrapport

GYMNASIESKOLAN, GYMNASIESÄRSKOLAN och
VUXENUTBILDNINGEN

Innehåll

Värdegrundsarbete	2
Trygghet och trivsel	2
Elevs inflytande över undervisningen	4
Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling	5
Genus	5
Föräldrars inflytande (Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan)	6

Värdegrundsarbete

Värdegrundsarbetet är i fokus i Utbildningsnämndens utvecklingsplan *Bildningsstaden Borås*. Skolans viktigaste värdegrundsuppdrag är övertygelsen om att alla elever vill och kan, att alla elever har rätt till goda kunskaper och en god utbildning och att alla elever ska lyckas i skolan oavsett bakgrund. Målet är att eleverna genom kunskap och bildning ska växa som individer. De ska ”se sig själva och därmed förstå den andre och se den andre för att förstå sig själv.”

Trygghet och trivsel

Värdegrundsarbete

En självskattning om skolans värdegrundsarbete har genomförts. I självskattningen bedömer skolenheterna vilken av tre kvalitetsnivåer, där nivå 3 är den högsta, som kännetecknar skolan som helhet.

Samtliga skolenheter, utom två, bedömer att de är på väg mot att uppnå kvalitetsnivå 3 som kännetecknas av att: *”skolenheten har ett väl fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga antryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap när det gäller normer och värden ökar hos både elever och lärare /.../”*. De två enheter som bedömt att de befinner sig på en annan kvalitetsnivå är SÄRVUX som självskattat sig till kvalitetsnivå 2 och Bergslena, enhet B som självskattat sig till kvalitetsnivå 3.

Vid en jämförelse med den rapport om värdegrund som genomfördes 2014, har förvaltningens skolenheter förflyttat sig till en högre kvalitetsnivå. 2014 uppgav flera enheter att man var på väg mot eller befann sig på kvalitetsnivå 2, vilket endast en enhet uppger vid rapportering 2016.

Skolenheterna har även redogjort för i vilken grad verksamheten genomsyras av ett framgångsrikt arbete med syfte att skapa en trygg och accepterande arbetsmiljö. I redogörelserna besvarar skolenheterna frågor om hur dels personalens, dels elevernas aktivitet i och inflytande över det förebyggande arbetet för att främja likabehandling, tolerans och demokratiska värderingar är synligt i verksamheterna. De uppger exempelvis att hela skolkulturen genomsyras av personalens och elevernas delaktighet och inflytande, att lärarna är aktiva genom utbildnings- och upplevelseinsatser av olika slag med påföljande diskussioner och att lärare deltar i framtagande och genomgång av likabehandlingsplaner. Vuxenutbildningens enheter beskriver att värdegrundsfrågor behandlas hela tiden i verksamheten, men att stor genomströmning av elever ibland kan sätta hinder för förankringsprocesser samt att elever inte alltid har kännedom om de rutiner som finns på skolan. GYSÄR uppger att arbetet med att göra eleverna mer delaktiga i det förebyggande värdegrundsarbetet är ett prioriterat utvecklingsområde

Eleverna är i hög grad aktiva och har inflytande bland annat genom att delta i gemensamma värdegrunds dagar som följs upp på klassföreståndar-/mentorstid, i elevforum av olika slag, i elevföreningar på skolorna, vid framtagandet av ordningsregler, genom delaktighet i planering av skolövergripande aktiviteter såsom t ex skolval, i arbetet med att ta fram skolenhetens likabehandlingsplan och i undervisningen i olika ämnen där värdegrundsfrågor ingår. Avseende frågan om skolans personal har ett gemensamt förhållningssätt det vill säga tillämpar samma regler och bemötande och hur detta är synligt i verksamheten uppger skolenheterna att det är bland annat i olika personalforum som detta aktualiseras och hålls levande. Även vid utarbetande av likabehandlingsplan och andra handlingsplaner är utgångspunkten ett gemensamt förhållningssätt.

En majoritet av gymnasieskolans skolenheter redovisar att det finns tydliga riktlinjer/planer när det gäller att kartlägga och analysera insatser, förebygga och åtgärda mobbning/kränkande

behandling. Detta är synligt i verksamheten via ett levande likabehandlingsarbete och känd likabehandlingsplan som kontinuerligt tas upp till genomgång och diskussion. I detta arbete är eleverna delaktiga genom de olika elevforum som finns på skolenheterna. Likabehandlingsplanen och rutinerna vid fall av kränkande behandling är kända och tydliga. Åtgärder sätts in direkt vid kränkningar.

Almås gymnasiums enheter uppger att likabehandlingsplanen går igenom med eleverna varje läsår, men att det är ett prioriterat utvecklingsområde att göra eleverna mer insatta i skolenheternas rutiner och ansvarsfördelning.

Vuxenutbildningens enheter uppger att det finns tydliga riktlinjer för att åtgärda mobbning/kränkande behandling, men att det finns otydligheter i vad som ska anmälas och vart. Det saknas till viss del också rutiner för hur det förebyggande arbetet ska bedrivas.

GYSÄR uppger att det är ett prioriterat utvecklingsområde att kartlägga och analysera de insatser som görs, utveckla rutiner för värdegrundsarbetet samt medvetandegöra eleverna om hur dessa fungerar.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. En självskattning om trygghet och trivsel i skolan har genomförts. I självskattningen bedömer skolorna vilken av tre kvalitetsnivåer, där nivå 3 är den högsta, som kännetecknar skolan som helhet.

Samtliga skolenheter bedömer att de antingen är på väg mot eller har uppnått kvalitetsnivå 3 som kännetecknas av att: *"eleverna upplever skolenheten som trygg. Skolenheten präglas av studiero."*

I en kommentar till självskattningen uppger Vuxenutbildningen (SFI) att det under senare tid skett stora förändringar i elevgruppernas sammansättningar. Man har kunnat konstatera att fler elever lider av psykisk ohälsa vilket har lett till en ökad oro generellt.

Vid en jämförelse med den rapport om värdegrund som genomfördes 2014, har förvaltningens skolenheter förflyttat sig till en högre kvalitetsnivå. 2014 uppgav flera enheter att man befann sig på kvalitetsnivå 2, vilket ingen enhet uppger vid rapportering 2016.

Skolenheternas arbete med trygghet får betraktas som framgångsrikt mot bakgrund av att 95 procent av samtliga gymnasieelever uppger i skolklimatundersökning 2016 att de känner sig trygga. Elevernas upplevelse av trygghet är likartad på samtliga skolor och det har heller inte skett några större förändringar i vad elever svarar 2016 mot senaste mätningen 2015.

Mobbning/kränkande behandling

En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och elever ska kunna utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Skolverket kom i sin rapport "Utvärdering av metoder mot mobbning" fram till att ett framgångsrikt antimobbningsarbete inte kännetecknas av att ett särskilt program används. Skolverket förordar således inte användande av något program i sin helhet, men menar att delar av program kan tjäna som inspiration och källa till specifika insatser. Det viktiga är i stället att arbetet bedrivs genomtänkt och systematiskt med olika insatser och insatskombinationer som har utarbetats i relation till skolans egna förutsättningar. Att all personal och alla elever på skolan är delaktiga i arbetet och att skolklimatet är bra har också påtaglig betydelse, visar rapporten.

Av skolenheternas redogörelse avseende metoder som används för att förebygga mobbning uppger de flesta att metoderna varierar. Detta är således i linje med vad Skolverket kom fram till i sin rapport. De förebyggande insatserna och att frågan hålls levande genom diskussioner i olika forum samt snabbt agerande när mobbning upptäcks kännetecknar arbetet ute på skolenheterna. I sina planer mot kränkande behandling beskriver skolenheterna arbetsgången vid

mobbing/kränkning. Resultat av detta arbete kan avläsas i skolklimatundersökningen där 85 procent av samtliga gymnasieelever uppger att man bemöter varandra med respekt på skolan. Elevernas upplevelse av att skolan präglas av respektfullt bemötande är likartad på samtliga skolor.

Elever, lärares och skollednings bild av hur man upplever trygghet och trivsel på skolan stämmer sett till samtliga skolenheter väl med varandra. Endast vad gäller två påståenden ger lärare och elever på en skola till viss del olika bilder. Det gäller Almåsgymnasiet där 14 procent av lärarna uppger att påståendena: *"elever känner sig trygga"* samt att *"man på skolan uppträder med respekt mot varandra"*, stämmer ganska dåligt. Lärarnas svar skiljer sig från elevernas upplevelse av trygghet och respekt. Detta då nästan 90% av eleverna på Almåsgymnasiet uppger att man känner sig trygg och upplever att man på skolan uppträder med respekt mot varandra.

Elevers inflytande över undervisningen

Elevinflytande betecknar elevers delaktighet i skolans verksamhet och består av reellt inflytande över det egna lärandet och den egna undervisningssituationen samt av inflytande via organ för formellt elevinflytande.

Lärande/undervisning

En självskattning om skolenheternas uppfattning om vilket inflytande eleverna har över sitt lärande har genomförts. I självskattningen bedömer de vilken av tre kvalitetsnivåer, där nivå 3 är den högsta, som kännetecknar skolenheten som helhet.

Sex skolenheter uppger att man uppnått kvalitetsnivå 2 som kännetecknas av att: *"eleverna har inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen. Eleverna har relativt god kännedom om målen i olika ämnen"*.

Tretton skolenheter uppger att de är på väg att nå kvalitetsnivå 3 och en skolenhet uppger att man har uppnått kvalitetsnivå 3 som kännetecknas av att: *"eleverna har stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet/upplägget i undervisningen. Eleverna är medvetna om målen i olika ämnen och vet vad de behöver kunna för att nå målen"*.

Vid en jämförelse med den rapport om värdegrund som genomfördes 2014, har förvaltningens skolenheter förflyttat sig till en högre kvalitetsnivå. 2014 uppgav en majoritet av enheterna att man var på väg mot eller befann sig på kvalitetsnivå 2. Vid rapportering 2016 har ingen skolenhet skattat sig under kvalitetsnivå 2 och flera enheter än 2014 uppger att man nu befinner sig på väg mot kvalitetsnivå 3.

Formella forum för inflytande

Skolenheterna har kompletterat självskattningen med att redogöra för vilka formella forum (klassråd, elevråd etc.) som finns för elevernas inflytande över utbildningen samt hur ofta eleverna ges möjlighet till att göra sina röster hörda i dessa forum.

Samtliga skolenheter uppger att det finns flera olika forum för elevernas inflytande. Exempel på sådana forum är klassråd, elevråd, skolråd, arbetsmiljöronder, kursråd. Antalet tillfällen för dessa formella forum varierar beroende på vilka frågeställningar som tas upp. Man ger också exempel på då elever har möjlighet att utöva sitt inflytande i mindre formella sammanhang tillsammans med mentor och/eller handledare.

Inflytande värderas även i den årliga skolklimatundersökning där gymnasieeleverna tar ställning till ett antal påståenden kring detta, svarsfrekvensen bland eleverna ligger över 95 procent på samtliga skolor. Elevernas bild av huruvida de har möjlighet att ha inflytande över undervisningen skiljer sig avsevärt mot hur skolledningen bedömer i sina självskattningar.

Mellan 20 och 40 procent av gymnasieeleverna på samtliga skolor uppger att deras möjligheter till påverkan genom olika inflytandeforum är begränsat. Mellan 20 och 30 procent av gymnasieeleverna uppger dessutom att lärare i låg grad tar hänsyn till elevernas åsikter. Lärarnas svar i klimatundersökningen varierar mellan skolorna. Lärarna på Bäckängsgymnasiet uppger att eleverna i hög grad ges möjlighet att utöva inflytande, men på övriga skolor uppger mellan 15 och 20 procent av lärarna att eleverna ges mindre goda möjligheter att utöva inflytande. Vad gäller påståendet om att lärare tar hänsyn till elevernas åsikter uppger en majoritet av lärarna på skolenheterna, mer än 90 procent, att så är fallet. Det kan konstateras att elever och lärares bild av elevers möjligheter att utöva inflytande och huruvida lärare tar hänsyn till elevernas åsikter, skiljer sig åt. Men framförallt skiljer sig elevers och lärares bild från skolledningens bild av elevers möjligheter till inflytande där skolledningen gör en högre skattning av dessa områden än vad lärare och elever gör.

Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling

Arbetet med planerna mot diskriminering och kränkande behandling är en del av det främjande och förebyggande arbetet och bör:

- Bedrivs så att det resulterar i en gemensam plan eller två planer som hänger ihop på ett systematiskt sätt.
- Integreras med arbetet med ordningsregler och det systematiska arbetsmiljöarbetet och präglas av ett helhetstänkande.
- Bedrivs på ett sådant sätt att de blir kända i verksamheten och hos elevers vårdnadshavare.

Skolenheterna uppger att de har planer mot diskriminering och kränkande behandling och att dessa fungerar. Ofta benämns planen likabehandlingsplan. Samtliga skolenheter utom två uppger att planen omarbetas årligen utifrån en årlig kartläggning av förekomsten av kränkande behandling och diskriminering. Samtliga skolenheter uppger att det finns framtagna rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras. Det finns också i planerna beskrivet hur eleverna ska medverka samt har medverkat i det främjande och förebyggande arbetet.

Utvecklingsområden som skolenheterna har identifierat är att säkerställa att alla känner sig delaktiga framförallt eleverna, att bredda personalens verktygslåda för det förebyggande arbetet i att kartlägga, analysera och uppmärksamma samt bredda kunskaperna om sociala medier.

Skolenheterna uppger att man behöver stödja verksamheten i att ytterligare stärka lärarna i deras ledarskap, öka kompetensen kring bemötande av nyanlända elever, öka medvetenheten om likabehandlingsplanens innehåll och syfte samt stödja i arbetet med att utvärdera och analysera insatser och arbetsformer.

Genus

Skollagen och läroplanen uttrycker tydligt att skolan har ett uppdrag att motverka traditionella könsroller och att alla som arbetar i skolan ska ge möjlighet för alla elever att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån kön. Jämställdhet, som grundläggande demokratiskt värde, ska både gestaltas och förmedlas.

En självskattning om genus har genomförts. I självskattningen bedömer skolenheterna vilken av tre kvalitetsnivåer, där nivå 3 är den högsta, som kännetecknar skolan som helhet.

Tre skolenheter bedömer att de är på väg mot kvalitetsnivå 2 och en skolenhet uppger att man nått kvalitetsnivå 2 som kännetecknas av att: *”personalen för återkommande samtal om sina egna normer, attityder och föreställningar och om hur man bemöter varandra och eleverna. Personalen har återkommande*

diskussioner om hur skolans miljö och aktiviteter ger kvinnor och män samma möjligheter att utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Personalen beviser för eleverna att det finns olika familjekonstellationer, relationer och sexuella identiteter för att bidra till likvärdighet och att se olikheter som en tillgång.”.

Femton skolenheter bedömer att de är på väg att uppnå kvalitetsnivå 3 och en skolenhet uppger att man nått kvalitetsnivå 3 som innebär att: *”personalen är uppmärksam på sitt bemötande av män och kvinnor och ger dem möjligheter att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. Personalen motverkar medvetet traditionella könsmönster genom att visa på alternativ och inspirera till nya upptäckter både i olika aktiviteter och i lärmiljön. Personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.”.*

Vid en jämförelse med den rapport om värdegrund som genomfördes 2014, har förvaltningens skolenheter förflyttat sig marginellt från en redan hög nivå mot ytterligare högre kvalitetsnivå. Skolledningens bild, genom självskattningar, av att arbetet mot diskriminering och kränkande behandling är framgångsrikt på samtliga skolenheter stämmer väl överens med den bild eleverna ger i skolklimatundersökningen. En stor majoritet, 90 procent, av gymnasieeleverna uppger att man aldrig eller vid endast enstaka tillfällen har känt sig diskriminerad p.g.a. kön, etnicitet, sexuell läggning, religion/annan trosuppfattning eller funktionshinder. Detsamma gäller elevernas upplevelse av att ha blivit kränkt av andra elever eller personal på skolan dvs. relativt få elever upplever sig ha blivit kränkta. Dock är det trots allt så att 10 procent av gymnasieeleverna upplever att de någon gång blivit diskriminerade och/eller kränkta samt att flertalet skolenheter uppger att det finns förbättringsområden i arbetet. Det betyder att detta även i fortsättningen är områden som kräver vidare analyser och insatser.

Föräldrars inflytande (Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan)

Skollagen slår fast att eleven och vårdnadshavaren ska få en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation vid utvecklingssamtal varje termin. Läroplanen föreskriver att rektor ansvarar för att vårdnadshavare får insyn i elevernas skolgång och att lärare samverkar med vårdnadshavare för att informera om elevernas skolsituation och kunskapsutveckling. Eleverna förväntas, med stigande ålder att föra sin talan i större omfattning.

En självskattning om föräldrars inflytande i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har genomförts. I självskattningen tar skolenheterna ställning (ja eller nej) till om man nått upp till den definierade målbilden.

Samtliga skolenheter uppger att utvecklingssamtal hålls varje termin och att vårdnadshavare inbjuds att delta.

Samtliga skolenheter uppger att eleverna helt eller delvis leder sitt eget utvecklingssamtal. Viss variation förekommer då elever kan behöva stöd i att leda samtalet av klassföreståndare. Det gäller i hög grad för elever i GYSÄR.

Samtliga skolenheter uppger att utvecklingssamtalet är ett forum där alla parter (elev, vårdnadshavare och skolans representant) är delaktiga i elevens utveckling samt att det vid utvecklingssamtalet tydligt framgår vilket ansvar skolan har.

I skolklimatundersökningen finns en fråga där elever uppmanas att skatta i hur hög grad de leder sitt eget utvecklingssamtal. Drygt 90 procent av eleverna på Bäckängs- och Sven Eriksonsgymnasiet uppger att de i hög grad leder sitt eget utvecklingssamtal, på de övriga gymnasieskolorna uppger ca 80 procent av eleverna att så är fallet. Lärarnas skattning i

klimatundersökningen stämmer väl överens med elevernas. Det innebär att skolledningens, lärarnas och elevernas bild är samstämmiga dvs. att elever i relativt hög grad leder sitt utvecklingssamtal. Skolledningen uppger att variation förekommer eftersom elever ibland kan behöva stöd i att leda samtalet vilket skulle kunna vara orsaken till varför en del elever svarar att de inte själva leder sitt utvecklingssamtal.

Analys

Värdegrundsarbetets olika delar – trygghet och trivsel, inflytande, genus, och föräldrasamverkan - har belysts i denna rapport genom de olika självvärderingarna och självskattningarna som skolenheterna har genomfört. Glädjande är att inga skolenheter finns på den lägsta kvalitetsnivån, 1, i självskattningarna och att det finns skolenheter som har nått den högsta kvalitetsnivån, 3, inom några områden. Inom samtliga områden har förvaltningens skolenheter förflyttat sig till en högre kvalitetsnivå. Det kan dessutom konstateras att skolledningens bild inom flertalet av ovan stående områden stämmer relativt väl överens med lärares och elevers upplevelse av desamma.

Skolenheterna har genom dels självskattningarna, men också i de kommentarer man gett identifierat förbättrings- och utvecklingsområden att arbeta vidare med. Det gäller framförallt arbetet med att förankra värdegrundsarbetet i alla led från ledning till elever, se till att de rutiner och planer som finns upprättade följs samt tillse att samtliga elever görs delaktiga i arbetet. Skolenheterna har också identifierat några områden där lärarna behöver stöd med att bredda sin kompetens. Det gäller framförallt i arbetet med att skaffa verktyg för att leda det förebyggande arbetet på skolenheten.

Varje skola måste noggrant analysera sitt nuläge och sina behov. Resultaten från Skolklimatundersökningen 2016 visar att en majoritet av eleverna känner sig trygga och respekterade i skolan både av lärare och kamrater. Men resultaten visar också på områden som kräver vidare insatser, det gäller i första hand inom området inflytande där mellan 20 och 40 procent av eleverna upplever att deras åsikter inte tas tillvara och att deras möjligheter till att utöva inflytande i olika forum är begränsat. Bilden som eleverna ger bekräftas i hög grad av lärarnas medan skolledningen skattar sig något högre än elever och lärare. Inom detta område finns det anledning att göra djupare analyser kring orsakerna till skillnaderna i svar mellan elever, lärare och skolledning.

Inom samtliga områden finns det anledning för skolenheterna att göra ytterligare förbättringar för att genom olika insatser öka graden av trygghet, studiero och inflytande. Det finns en variation mellan skolenheterna inom samtliga områden där flera skolenheter kommit längre i sitt arbete än andra och på så sätt kan fungera som ett stöd till andra enheter som inte kommit lika långt i sitt arbete. Det gäller framförallt i arbetet med att ta fram rutiner och stödmaterial för kartläggningar men också i arbetet med att organisera forum för inflytande.